

POGORŠANJE RIZIKA ZBOG POSTUPKA ILI PO PRISTANKU OSIGURANIKA

VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Rješenje broj: II Rev -18/1994-2, od 30. kolovoza 1995.

Vijeće: Veseljko Šeparović kao predsjednik vijeća,

Jakob Miletić, Miroslava Vekić, Tomo Gložinić i

Ivan Mikšić kao članovi vijeća

Ako je zbog postupka osiguranika ili po njegovom pristanku došlo do znatnog pogoršanja rizika, osiguratelj nije obvezan nadoknaditi štetu koja se može pripisati takvoj promjeni rizika. Nije odlučno kojim je stupnjem krivnje došlo do znatnog pogoršanja rizika, već je jedino odlučno da je zbog postupka osiguranika ili po njegovu pristanku došlo do znatnog pogoršanja rizika.

Tužitelj je vlasnik pomorskog broda "Otac Duje" kojega je osigurao kod tuženice policom osiguranja pomorskog broda za vrijeme od 1. 1. do 31. 12. 1985. godine. Osigurani iznos za pogonski motor iznosi 4.000.000 tadašnjih dinara uz odbitnu franšizu od 42.500 tadašnjih dinara. Dana 18. 2. 1985. godine dogodio se osigurani slučaj, tj. brod tužitelja doživio je plovdbenu nezgodu - havariju pogonskoga motora. Tužitelj je podnio tužbu, a tužbenim zahtjevom potražuje isplatu osiguranog iznosa. Tuženik je odbio isplatiti osigurani iznos jer smatra da je nastupio razlog za isključenje obveze na isplatu osiguranog iznosa jer:

- tužitelj nije vodio brigu o osiguranom predmetu pažnjom dobrog privrednika, te je havarija broda rezultat neodržavanja, zapuštenosti, istrošenosti ili dotrajalosti broda,

- tužitelj je isplivio brodom radi kočarenja po olujnoj buri (u vrijeme isplivljivanja broda, bura je puhala jačinom od 8, a na udare do 10 bofora),

- prilikom osiguranja broda tužitelj je podosigurao brod (upućuje na pravilo proporcije - čl. 23. Pravila za osiguranje brodova),

- ispunili su se razlozi za samo pridržaj osiguranika (čl. 5/2. Pravila za osiguranje brodova).

Nižestupanjski sudovi su odlučili o osnovanosti tužbenog zahtjeva tužitelja nakon utvrđenja:

- motor broda je proizveden 1951. g. i ugrađen u tužiteljev brod 1953. g.,

- osnovni uzrok havarije broda je nepažnja kod montaže ležaja, s time da je razlog havarije i povećano opterećenja motora zbog nužnosti sklanjanja broda u luku Omiš,

- tužitelj je imao uredno izvršen pregled postrojenja od strane "Jugoregistra" na temelju uvida u brodski dnevnik stroja. Na tekuće održavanje (kontrolu ulja, tankova, kontrola temperature ležajeva) kao i kontrolu svega onoga što se može kontrolirati vizualno i dodirom, a što je inače propisano od strane proizvođača stroja i opreme nije bilo primjedbi,

- propusti koji su u uzročnoj vezi sa nastankom havarije motora ne mogu se pripisati izostanku brige i pažnje koja se može očekivati od svakog čovjeka, pa i od čovjeka prosječnih sposobnosti,

- do havarije motora bi došlo i da je postojao osigurač (za osiguravanja matice od odvijanja),

- motor je mogao uredno raditi i bez osigurača samo da nije bilo povećanog zračenja ležaja, i bez osigurača je bilo moguće obaviti niz vožnji brodom,

- niti jedan od provedenih dokaza nisu upućivali da bi do havarije motora došlo zbog istrošenosti ili dotrajalosti motora,

- tužitelj je drugi dan nakon havarije motora obavijestio tuženika o havariji motora i zajedno s radnikom tuženika bio na licu mjesta,

- vrijednost broskog motora bila je veća nego što je osigurani iznos.

Tužbeni zahtjev je usvojen i presudom Okružnog privrednog suda u Splitu od 26. siječnja 1989. godine, br. P-2087/85 naloženo je tuženiku da u roku od 8 dana platiti tužitelju iznos od dinara 3,885.225,00 zajedno sa kamatama od 19. 3. 1985. godine do isplate po stopi u skladu s Odlukom SIV-a, kao i u istom roku naknadi parnične troškove u iznosu od din. 1,628.174,00.

Protiv prvostupanjske presude žalbu je podnio tuženik. Presudom Privrednog suda Hrvatske od 29. prosinca 1992. godine, br. Pž- 1267/89, odbijena je žalba tuženika kao neosnovana i potvrđena presuda Okružnog privrednog suda u Splitu.

Protiv pravomoćne presude suda drugog stupnja u dijelu kojim je odbijena žalba tuženika i potvrđena navedena presuda kojom je prihvaćen tužbeni zahtjev i odlučeno o parničnom trošku, reviziju je izjavio tuženik zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primijene materijalnog prava, te predložio da sud reviziju prihvati i pobijani dio presude preinači.

Pravovremenu, potpunu i dopuštenu reviziju tuženika sud prvog stupnja dostavio je primjenom čl. 390. st. 1. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", br. 53/91. i 91/92. - dalje ZPP) na odgovor tužitelju i na izjašnjavaње nadležnom državnom odvjetništvu. Tužitelj nije odgovorio na izjavljenu reviziju, niti se o istoj izjasnio Državni odvjetnik Republike Hrvatske.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je odlučio da je revizija osnovana.

Revizija tuženika je prihvaćena, te su ukinute presuda Privrednog suda Hrvatske od 29. prosinca 1992. godine, br. Pž-1267/89. i presuda Okružnog privrednog suda u Splitu od 26. siječnja 1989. godine, br. P-2087/85. i u tom dijelu je predmet vraćen Trgovačkom sudu u Splitu na ponovno suđenje.

Prema ocjeni Vrhovnog suda, utvrđeno činjenično stanje ne predstavlja dovoljnu činjeničnu osnovu za ocjenu osnovanosti svih pravno odlučnih tuženikovih prigovora. Tužitelj je sa tuženikom zaključio ugovor o osiguranju pomorskog broda radi osiguranja rizika iz čl. 2. Pravila za osiguranje pomorskih brodova. Prema shvaćanju Vrhovnog suda revident se kao osiguratelj neosnovano poziva na nastupanje razloga za isključenje naknade štete nastale neposredno ili posredno zbog namjernog postupka osiguranika, te namjernog postupka ili krajnje nepažnje osoba za čije postupke prema samom zakonu odgovara osiguranik (razlog za isključenje propisan je i u čl. 713. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi ("Narodne novine", br. 53/91.). Iz utvrđenog činjeničnog stanja i po ocjeni Vrhovnog suda ne može se zaključiti da bi havarija na brodu bila rezultat bilo namjernog postupanja osiguranika ili namjernog postupanja ili krajnje nepažnje osoba za čije postupke odgovara osiguranik. Revident također neosnovano upućuje na primjenu čl. 723. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi jer je vještačenjem utvrđeno da bi do havarije motora došlo i da je postojao osiguranik matice koja osigurava nekontrolirano odvijanje matice a zbog povećanog zračenja ležaja s time da se prema izričitom izjašnjenju vještaka uočeni propusti koji su u svezi sa havarijom motora ne mogu pripisati izostanku brige i pažnje koja se može očekivati od svakog prosječnog čovjeka.

Zbog navedenih razloga, Vrhovni sud Republike Hrvatske smatra da se ne može prihvatiti osnovanom tvrdnja revidenta da tužitelj za vrijeme trajanja osiguranja nije o osiguranom predmetu vodio brigu s pažnjom dobrog privrednika.

Revident nadalje upućuje na primjenu odredbe čl. 710. st. 2. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi odnosno na čl. 19. Pravila za osiguranje pomorskih brodova.

Člankom 710. st. 2. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi propisano je da ako je zbog postupka osiguranika ili po njegovu pristanku došlo do znatnog pogoršanja rizika osiguratelj nije obvezan nadoknaditi štetu koja se može pripisati takvoj promjeni rizika. Revident je tijekom postupka pred nižim sudovima navodio da je tužitelj kao vlasnik broda (osiguranik) i kao zapovjednik broda isplovio radi kočarenja u vrijeme olujne bure po kojoj se ne isplovjava, te da je takvim postupanjem došlo do znatnog pogoršanja osiguranog rizika jer je zbog potrebe sklanjanja broda u luku Omiš došlo do povećanog opterećenja motora. Osnovanost takvog prigovora nije mogla, po ocjeni Vrhovnog suda, biti ocjenjena kroz primjenu čl. 713. st. 3. Zakona koji propisuje isključenje obveze osiguratelja u slučajevima kada je do nastupanja osiguranog rizika došlo namjerom ili krajnom nepažnjom osoba navedenih u čl. 713. st. 3. Zakona. Prema čl. 710. st. 2. Zakona nije odlučno kojim je stupnjem krivnje došlo do znatnog pogoršanja rizika, već je jedino odlučno da je zbog postupka osiguranika ili po njegovu pristanku došlo do znatnog pogoršanja rizika.

Zbog pogrešne primijene materijalnog prava niži su sudovi propustili utvrditi odlučne činjenice za primjenu čl. 710. st. 2. spomenutog Zakona, tj. je li isplovljiv-

je broda izvršeno u vrijeme kada su, prema tvrdnjama tuženika vremenske prilike bile takve da nisu opravdavale isplivljivanje - bura olujne jačine, te je li isplivljivanje izvršeno odobrenjem osiguranika.

Tuženik je nadalje isticao prigovor u svezi sa primjenom "pravila proporcije" kao posljedice podosiguranja (čl. 703. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi). Navedenom odredbom propisano je da ako je osigurani iznos manji od ugovorene odnosno stvarne vrijednosti osiguranog predmeta osiguratelj je obvezan nadoknaditi nastalu štetu samo razmjernu odnosu osiguranog iznosa i ugovorene odnosno stvarne vrijednosti osiguranog predmeta. Niži sudovi, iako utvrđuju da je vrijednost brodskog motora bila veća nego što je osigurani iznos, ne ocjenjuju taj prigovor revidenta. Nadalje, revident je isticao prigovor "samopridržaja osiguranika" u smislu čl. 5/2 Pravila, kao i prigovor povećane stvarne vrijednosti, u svezi s tim primjene čl. 735. st. 2. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi kojim je propisano da ako se zbog popravka broda ili zamjene dijelova znatno poveća stvarna vrijednost broda, od naknade osiguranja odbit će se povećani dio vrijednosti koji je na taj način nastao. Ni osnovanost tog prigovora tuženika niži sudovi nisu cijenili iako je tuženik navodio razloge kojima je opravdavao osnovanost tog prigovora (posebno u žalbi).

Zbog navedenih nedostataka Vrhovni sud nije mogao ispitati pravilnost pobijanih presuda, pa je revizija tuženika primjenom čl. 394. st. 1. i 395. st. 2. ZPP prihvaćena, presude u pobijanom dijelu ukinute i predmet vraćen sudu prvog stupnja na ponovno suđenje. U ponovnom postupku sud prvog stupnja treba otkloniti nedostatke na koje je upozoren rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske i nakon toga ponovno odlučiti o osnovanosti tužbenog zahtjeva.

Mr. sc. Vesna Skorupan, asistent
Jadranski zavod HAZU

Summary:

*RISK INCREASE BY REASON OF AN ACTION OF THE ASSURED OR WITH
HIS CONSENT*

Where by reason of the action of the assured or with his consent, the risk has been substantially increased, the insurer shall not be bound to the indemnity for the loss attributable to such alteration of the risk. It is not decisive what degree of the fault has caused the risk increase, but only that the risk has been substantially increased because of an action of the Assured or with his consent.